

MINISTERIE VAN OPENBAAR ONDERWIJS
Verbeteringsraad van het Technisch Onderwijs

Rijkstechnisch onderwijs

PROGRAMMA'S

AARDRIJKSKUNDE

Hogere Cyclus

1961

B
Z-17
(1,61)3

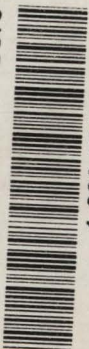
Technischer Unterricht
Erdkunde

- Oberstufe -

Ministerium für Erziehung und Kultur
[Hrsg.]

1961

Georg-Eckert-Institut BS78

1 223 235 1

MINISTERIE VAN OPENBAAR ONDERWIJS

Verbeteringsraad van het Technisch Onderwijs

Rijkstechnisch onderwijs

PROGRAMMA'S
AARDRIJKSKUNDE

Hogere Cyclus

1961

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

32672

3
E-17(1.6A)3

TEN GELEIDE

In de lagere cyclussen heeft de leergang aardrijkskunde getracht de leerlingen in contact te brengen met het aardrijkskundig milieu waarin ze zelf leven, en met de wereld, en er werd naar gestreefd ze te leren zien, beschrijven en het verband leggen tussen de verschillende elementen die het typische van een streek uitmaken. De leeftijd van de leerlingen en de tijd waarover de leraar beschikt hebben deze laatste strenge beperkingen opgelegd.

In de hogere cyclus blijven de doelstellingen van het aardrijkskundeonderwijs dezelfde, en ook de methodes blijven dezelfde: uitgaan van het concrete, van waarneming op het terrein of op afbeeldingen, overgaan tot de conventionele voorstelling van het waargenomen op kaarten en diagrammen, verband leggen tussen de verschillende waargenomen elementen, en zo stilaan inzicht krijgen in de complexiteit van de aardrijkskundige gegevens en van het sociaal en economisch leven op onze dagen.

Evenzeer als in de lagere klassen zijn dus platen, wandkaarten, diagrammen, grafieken en atlas de werktuigen waarmee elke les opgebouwd wordt. Een speciaal lokaal voor deze lessen, gemakkelijk donker te maken, met projectieapparaten en scherm, met kaartenstaander en ruime bergplaatsen voor wandkaarten, modellen en documentatiemateriaal is dan ook geen luxe, maar een noodzakelijkheid.

**

Het programma van de lagere cyclus laat toe in het eerste jaar van de hogere cyclus een synthese te maken en grondbegrippen van de algemene aardrijkskunde vast te leggen: gesteenten, gebergtevorming en nivellatie, klimaatvariatiëen en biologische variatiëen, inwerking van de mens op het natuurlijk milieu, grondstoffen en hun verwerking, vervoer en handel. Er zal telkens uitgegaan worden van typische voorbeelden, gekozen over gans de wereld. Dit laat de leraar toe te herhalen en te verlevendigen wat in de lagere cyclus gezien werd, en geeft hem de gelegenheid om leemten aan te vullen, en een klas die veelal, wat aardrijkskundige kennis betreft, niet homogeen is, op het vereiste peil te brengen.

Voor al wat de fysische aardrijkskunde betreft zal de leraar zich streng beperken, en zich niet laten verleiden tot een leergang in de morfologie of in de klimatologie: het fysisch milieu is enkel het kader waarin de mensen leven, en het bouw materiaal waarmee de mensen werken en hun beschaving en maatschappij tot stand brengen.

Wat de economische aardrijkskunde betreft, zal de leraar coördineren met de leraar warenkennis en met de leraar technische vakken : *waar* en *hoeveel* behoort tot de taak van de leraar aardrijkskunde, *hoe* tot die van zijn collega.

Meer nog dan het eerste jaar worden het tweede en derde jaar gericht op de mens : in het tweede jaar de politico-economische grootmachten buiten Europa, in het eindjaar West-Europa als economische macht, vanuit het standpunt van de Europese eenmaking. Hierbij krijgt België een aparte plaats, als het ware als grondig bestudeerd regionaal voorbeeld.

Het spreekt vanzelf dat hierbij het fysische niet mag uit het oog verloren worden. Immers « (Human geography) is the study of human society in relation to the earth background. » (White & Renner, Human Geography, blz. V, Point of View), en de ontwikkeling, stagnatie of bloei van een mensengroep wordt in niet geringe mate beïnvloed door de fysische omstandigheden.

De leraar zal zich evenwel hoeden voor vereenvoudigde verklaring, en integendeel steeds op de complexiteit en wisselwerking van factoren wijzen, en doen uitschijnen hoe verschillend de mens profijt heeft getrokken uit gelijkaardige omstandigheden.

**

Er is heel wat waarover de leerlingen weinig of niets zullen gehoord hebben, en de leraar zal zich elk jaar bezorgd afvragen of hij aan zijn plicht niet is te kort geschoten door *dit* land of *dat* verschijnsel niet aan te raken. Hij zal zijn taak nuttig vervuld hebben zo hij de onontbeerlijke feitenkennis in het woord- en beeldgeheugen van zijn leerlingen heeft vastgeankerend, zo hij ze geleerd heeft het aardrijkskundig grafisch materiaal te lezen en te begrijpen, zo hij ze last not least heeft geleerd na te denken over de wisselwerking van de vele factoren en omstandigheden die een *wel* bestudeerd land hebben gebracht op het peil waarop het heden staat.

PROGRAMMA

EERSTE JAAR

ALGEMENE AARDRIJKSKUNDE

I. - Fysische aardrijkskunde

De aarde als hemellichaam. Haar voorstelling in het vlak.

De aardkorst : verdeling van water en land. Dikte en samenstelling van de vaste aardkorst.

De grote reliëfvormen op de aarde. Manieren van voorstellen van het reliëf. Lezen van orografische kaarten.

De opbouwende krachten : plooiingsgebieden,
breukzones,
vulkanische streken, zones van aardbevingen.

De nivellerende krachten :
verweringsverschijnselen en -factoren ;
erosieverschijnselen en erosiefactoren ;
grondige studie van één erosieverschijnsel i.v.m. de erosie
factor en met de aard van het gesteente.

Weer en klimaat ; elementen en factoren.
grote temperatuurzones op aarde (kaart) ;
zones van passaten, moessons, westenwinden (kaart) ;
zones van zenithale regens en van stijgingsregens (kaart).

De grote klimaatgebieden op aarde, hun typische spontane be-
groeiing en hun fauna (kaarten).

Klimaat en bodem, enkele voorbeelden van bodemvorming en
-vernieling.

Klimaat en waterlopen.

II. - Menselijke aardrijkskunde

Absolute en relatieve bevolking van de aarde. Lezen en interpre-
teren van bevolkingskaarten. Lezen van bevolkingsgrafieken (bevol-
kingspiramiden, grafieken van geboorte- en sterftcijfers, e.d.).

Aangroei van de wereldbevolking ; problemen.

Levenswijzen (woning, kleding, levensbeschouwing, technieken,
levensstandaard) :

- a) de mens in de droge streken. Kaart van de droge streken. Een
streek uitwerken naar keus (bv. Sahara) ;
- b) de mens in oerwoud en savanne. Kaart van deze streken. Een
streek uitwerken naar keus (Kongokom en Soedan) ;
- c) de mens in de moessonstreken. Kaart van de moessonstreken. Een
voorbeeld uitwerken naar keus (bv. Gangesvlakte) ;
- d) naar keus een van de volgende levenswijzen :
de mensen in het hooggebergte ;
de mensen in de polaire streken ;
de mensen op de eilanden van de Stille Oceaan.

De steden in de wereld (kaart).

III. - Economische aardrijkskunde

De economische stelsels van aardrijkskundig standpunt uit gezien.

Beroepsstructuur van de bevolking (aan de hand van cijfers voor
de streken die bestudeerd werden bij de levenswijzen, en van cijfers
gezien voor de landen in de lagere cyclus bestudeerd).

Synthese :

Onderontwikkelde gebieden, landbouwgebieden, industrielan-
den.

Aardrijkskundige studie van enkele landbouwprodukten (cultuur-gebieden (fysische en menselijke factoren), rendement, wereldopbrengst, voornaamste producenten, gebruik, handel) :

tarwe en rijst ;

katoen en wol ;

eventueel enkele andere produkten naar keus.

Synthese : monocultuur en polycultuur :

intensieve en extensieve landbouw en veeteelt ;

traditionele landbouw, rationele landbouw, commerciële landbouw (cash crops).

Aardrijkskundige studie van enkele industrieën (keus volgens streek en afdeling).

Energiebronnen : steenkool, petroleum en aardgas, elektrische energie.

Ertsen : ijzer, enkele non-ferroërtsen.

Enkele industrieën : ijzer- en staalnijverheid (localisatie - evolutie, produktie, voornaamste producenten) ;

aluminiumnijverheid (idem) ;

scheikundige nijverheid ;

constructiewerkhuizen en machinenijverheid ;

weefnijverheid ;

voedingsnijverheid.

Synthese : energiebronnen (vergelijkende cijfers voor produktie en evolutie) ;

zware nijverheid, basisnijverheid, verwerkende nijverheid ;

grondstoffen, halfabrikaten ;

uitrustingsgoederen, verbruiksgoederen ;

hoofdfactoren die de vestiging van de nijverheid beïnvloeden, en evolutie in de vestigingsfactoren.

Aardrijkskundige studie van het vervoer :

Het zeeverkeer en de stromen en kanalen voor zeeschepen (kaart) ;

De verkeerswegen op het vasteland ;

Het luchtverkeer.

De handel : Binnenlandse en buitenlandse handel (uit cijfersvoorbeelden voor enkele landen, begrip) ;

Belemmeringen van de handel ; evolutie.

TWEEDE JAAR

DE ECONOMISCHE WERELD VAN HEDEN (behalve West-Europa)

1. *De twee wereldmachten* : U.S.A. en U.S.S.R.
2. *De jonge landen*. Ten minste Canada of Japan, en Brazilië of Argentinië.
3. *De landen die pas tot ontwikkeling komen* : Een jonge Afrikaanse staat (bv. de republiek Kongo) ; een jonge staat in Azië (bv. China).

DERDE JAAR

BELGIE EN WEST-EUROPA

I. — *België* :

Het fysisch milieu :

oro-hydrografie,
weertypen ;

Streekstudie :

De geografische streken en de menselijke en economische problemen die in elke streek op de voorgrond treden ;

De economische problemen op nationaal vlak.

II. — *De economische groeperingen van West-Europa.*

III. — *De Westeuropese groeperingen en de wereldeconomie.*

